

Program proti šikanování

školní rok 2016/17

Zpracováno podle Metodického pokynu MŠMT ČR k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j. - 22294/2013-1

Zpracoval: **Mgr. Pavel Janura** (ŠMP) a členové pedagogického sboru ZŠ

Odpovědná osoba: Mgr. Hana Matušková, ředitelka školy

Datum zpracování programu: září 2016

Program proti šikanování je otevřený a v průběhu školního roku bude i nadále ověřován.

1. Cíl programu

Program proti šikanování slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy. Je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu školy.

2. Charakteristika základních pojmů

(1) **Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků.** Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

(2) **Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách.** Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Všechny školy a školská zařízení mají povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být :

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!)

Přímé znaky šikanování mohou být :

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávislným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Varovné signály pro rodiče:

- Dítě nemá kamarády, s nimiž by trávalo volný čas, navštěvovalo je, telefonovalo si s nimi apod.
- Nechut' jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, má neodůvodněný strach. Ztráta chuti k jídlu. Stěžuje si na neurčité bolesti hlavy, břicha, možná ráno zvrací, příznaky přehánění nebo dokonce simuluje (manipulace s teploměrem)
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).

- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze sna.
- Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.

Formy a projevy šikanování:

➤ Fyzická

- ❖ Aktivní přímá (útočníci oběť kopou, škrtní, fackují, sexuálně obtěžují...).
- ❖ Aktivní nepřímá (kápo pošle nohsledy, aby oběť zbili, oběti jsou ničeny věci).
- ❖ Pasivní přímá (fyzické bránění oběti v dosahování jejích cílů, např. agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice) .
- ❖ Pasivní nepřímá (odmítnutí splnění požadavků, např. agresor odmítne oběť pustit na její požádání ze třídy na záchod).

➤ Verbální, psychická

- ❖ Aktivní přímá (nadávání, urážení, zesměšňování).
- ❖ Aktivní nepřímá (rozšiřování pomluv, posměšné kresby, básně).
- ❖ Pasivní přímá (neodpovídání na pozdrav, otázky apod.).
- ❖ Pasivní nepřímá (spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co udělali její trýznitelé).

➤ Smíšená

- ❖ Kombinace verbální a fyzické šikany (násilné manipulativní příkazy apod.).

Pět stupňů šikany:

➤ První :Ostrakismus (vyčleňování z kolektivu)

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod.

➤ Druhý : Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou někteří žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevují se prvky fyzické agrese.

➤ Třetí (klíčový moment) : Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou v hierarchii třídy nejnižší, tedy ti „slabí“.

➤ Čtvrtý : Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. Jejich tlak získává novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě - aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

➤ Pátý : Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Žáci jsou rozděleni na dvě skupiny lidí - „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druhí nemají práva žádná.

POČÁTEČNÍ ŠIKANA

➤ **chování obětí** (celkem otevřeně mluví o tom, co se jim stalo a kdo šikanoval)

➤ **spolupráce svědků** (vyjadřují nesouhlas se šikanováním a bez většího strachu vypovídají)

➤ **vztah svědků k agresorům** (jejich násilí nepopírají a vyjadřují s ním nesouhlas)

➤ **postoj ostatních členů skupiny k oběti** (projevují soucit s obětí a porozumění s neférovostí při ubližování silným slabým)

➤ **postoj ostatních členů skupiny k agresorům** (agresoři nejsou vnímáni jednoznačně pozitivně, ale diferencovaně, jejich okolí se to nebojí vyjádřit)

➤ **atmosféra ve skupině** (malá soudržnost, nespolupráce, omezená svoboda projevu a názoru)

POKROČILÁ ŠIKANA

➤ **chování obětí** (je patrná ustrašenost, nechtějí prozradit, kdo jim ublížil, někdy si vymýšlejí i nevěrohodné příčiny svých zranění)

➤ **spolupráce svědků** (odmítají vypovídat, tvrdí, že si ničeho nevšimli, občas příznávají, že nesmějí nic říct, některé výpovědi působí účelově)

- **vztah svědků k agresorům** (jejich násilí zlehčují nebo ho přímo popírají)
- **postoj ostatních členů skupina k oběti** (oběť je kritizována a znevažována, často obviněna z toho, že si za to vlastně může sama)
- **postoj ostatních členů skupiny k agresorům** (oceňují, chválí a brání agresory, případně pro ně hledají polehčující okolnosti)
- **atmosféra ve skupině** (těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody)

❖ V rámci první pomoci je nutné při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách spolupracovat s dalšími institucemi a orgány, zejména s pedagogicko – psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte a Policií ČR – viz informace MŠMT ČR č.j.: 25 884/2003-24 **Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané.**

3. Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

- vychází z těchto dokumentů MŠMT:
- Školský zákon č. 561/2004 Sb., O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání a jeho další novelizace
  - Zákon 359/1999 (a jeho pozdější novelizace) o sociálně právní ochraně dítěte
  - Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, čj. 21291/2010-28
  - Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních MŠMT(2016)

(1) **Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky.** V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

(2) **Z hlediska trestního zákona č. 40/2009 Sb. může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.**

Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů:

- nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých;
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě;
- porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu;
- porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti;
- pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

(3) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřeřazení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadržování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

➤ KOMPETENCE

ředitelka školy :

- zodpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí
- zajistí **vzdělávání** pedagogických i nepedagogických **pracovníků** v akreditovaných kurzech k problematice šikanování
- zajistí v souladu s pracovním řádem **dohled nad žáky** zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním – především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet
- zodpovídá za dodržování a průběžné vyhodnocování programu proti šikaně a krizového plánu při řešení šikany, svolává výchovnou komisi
- je stálou členkou URT

školní metodik prevence :

- věnuje se prevenci rizikového chování na škole
- vyšetřuje, řeší a eviduje případy školní šikany
- sestavuje a vyhodnocuje Minimální program prevence
- sestavuje, aktualizuje a vyhodnocuje Program proti šikanování a Krizový scénář řešení školní šikany
- je stálým členem URT

výchovný poradce :

- zodpovídá za práci s nadanými žáky i žáky se specifickými výchovnými a vzdělávacími poruchami
- v případě potřeby spolupracuje s URT
- vede žáky k vhodné volbě povolání a konzultuje ji s rodiči

třídní učitelé :

- zodpovídají za monitorování a případné šetření situace ve své třídě
- ve spolupráci s žáky nastavují pravidla třídy
- spoluvytvářejí bezpečné klima třídy
- umožňují všem žákům zapojit se do aktivit ve třídě
- vedou agendu o konání třídnických hodin a třídních schůzek

4. Společný postup při uplatňování systému primární prevence proti šikanování na škole

Školní vzdělávací program

Základem prevence šikanování a násilí ve škole je náš Školní vzdělávací program: „Otevřená škola“, který podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky (a mezi žáky a učiteli) a usiluje o vytváření bezpečného prostředí školy. Tato problematika je podrobně začleněna v našem ŠVP do kompetencí a to: kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální a kompetence občanské. Všichni pedagogičtí pracovníci vnímají vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí. Jsou si vědomi, že vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

Školní řád

Zpracování prevence proti šikanování do školního řádu a dodržování školního řádu.

- 1. Žák se při všech školních činnostech chová tak, aby neohrozil zdraví své, svých spolužáků či jiných osob. V případě opakovaných drobných kázeňských přestupků nebo závažného porušení školního řádu může být žákovi udělen snížený stupeň z chování (viz klasifikační řád).
- 2. Zvláště hrubé slovní a úmyslné fyzické útoky žáka vůči pracovníkům školy nebo školského zařízení se vždy považují za závažné zaviněné porušení povinností stanovených tímto řádem.
- 3. Projevy šikanování mezi žáky, tj. násilí, omezování osobní svobody, ponižování apod., kterých by se dopouštěli jednotliví žáci nebo skupiny žáků vůči jiným žákům nebo skupinám (zejména v situacích, kdy jsou takto postižení žáci mladší a slabší), jsou v prostorách školy a při školních akcích přísně zakázány a jsou považovány za hrubý přestupek proti řádu školy. Podle závažnosti přestupku bude uděleno kázeňské opatření, o kterém budou informováni jejich zákonní zástupci.

Ochrana před rizikovým chováním

❖ Všichni pedagogičtí pracovníci, zejména školní metodik prevence a výchovný poradce, průběžně sledují konkrétní podmínky a situaci ve škole z hlediska výskytu rizikového chování, uplatňují různé formy a metody umožňující včasné zachycení ohrožených žáků.

❖ Školní metodik prevence a výchovný poradce zajišťují spolupráci s rodiči v oblasti prevence, informují je o preventivním programu školy a dalších aktivitách. Spolupracují na základě pověření ředitelky školy s dalšími institucemi na sociálně právní ochranu dětí a mládeže.

❖ Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko - psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků - klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

❖ Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
- Snížení známky z chování
- Převedení do jiné třídy

❖ Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

❖ V mimořádných případech se užijí další opatření:

- Ředitelka školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
- Ředitelka školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

System dalšího vzdělávání

➤ V roce 2009 absolvoval školní metodik prevence Mgr. Pavel Janura třídní seminář v Brně nazvaný **Problém zvaný šikana** (celková délka 24 hodin), který vedl Mgr. Zdeněk Martínek.

➤ V roce 2011 absolvovala část pedagogického sboru (Mgr. Pavel Janura - školní metodik prevence, Mgr. Milada Krejčová, Mgr. Libor Mitana, Mgr. Anna Vlčová, Mgr. Jana Benešová, Mgr. Petra Matoušková, Mgr. Naděžda Tesaříková a Mgr. Hana Vojancová - výchovná poradkyně) kurz z projektu „**Minimalizace šikany**“ s akreditací MŠMT ČR22 985/2007- 25- 426, který proběhl v Ostravě a měl celkovou délku 72 hodin.

➤ Zbývající pedagogičtí pracovníci školy absolvovali tento kurz (ve zkrácené verzi) ve školním roce 2011/12 přímo na ZŠ v Němčicích nad Hanou - pod vedením lektorky Mgr. Aleny Butulové ze SVP v Kroměříži.

- Všechny důležité dokumenty vhodné pro boj s rizikovým chováním jsou zpracovány školním metodikem prevence a umístěny na webových stránkách školy. Písemná verze těchto dokumentů je umístěna ve sborovně školy, jednotliví vyučující svým podpisem stvrzují jejich prostudování.
- Informace z jednotlivých kurzů a školení jsou jejich účastníky předneseny kolegům na nejbližší poradě.
- Bude pokračovat další vzdělávání ředitelky školy, výchovného poradce, metodika prevence i členů pedagogického sboru v oblasti této problematiky.

URT – užší realizační tým se zabývá:

- Problematikou vztahů v konkrétní třídě – tvoří jej **třídní učitel, metodik prevence, ředitelka školy** (případně další členové)
- Metodickým vedením ostatních kolegů
- Zmapováním situace v oblasti šikany ve škole
- ❖ dotazníky – žák, zákonný zástupce, pedagog (ŘŠ, MP)
- ❖ dotazníky – klima školy (ŘŠ)
- ❖ evaluace školy (ŘŠ)
- „Kyberšikanou“ – součástí týmu je IT pracovník (Mgr. Mitana) a řeší zabezpečení „kyberprostoru školy“.

Společný postup pro všechny pracovníky školy

- jednotnost
- důslednost
- citlivost, vnímavost a znalost problematiky
- dlouhodobost
- TU při zjištění známek šikany nebo špatných vztahů ve třídě neprodleně informuje vedení školy a s MP realizují další kroky.

5. Vyučující mají za úkol :

- ❖ Plně zaměstnat žáky úkoly a důsledně kontrolovat jejich plnění, nepřipustit zahálku, která se může stát odrazovým můstkem k nevhodnému chování i šikaně.
- ❖ Nedovolit zesměšňování jedinců, ale pozitivním motivováním vyzvedávat jejich dílčí úspěchy.
- ❖ Při práci ve dvojicích nebo ve vícečlenných skupinách sledovat vzájemné vztahy a podíl všech na splnění společného úkolu.
- ❖ Klást důraz na vytváření bezpečného prostředí při vyučování (jako běžnou součást jejich hodin, tzn. neponižují, nezesměšňují atd.).
- ❖ Vést důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka.
- ❖ Vyhnout se technikám a formám práce, které neúčelně zvyšují napětí a následně potřebu uvolnit negativní energii (ironizování, vytváření stresového prostředí).

- ❖ Využívat formy práce, které podporují spolupráci, zpětnou vazbu, komunikaci (komunitní kruh, pravidla třídy, ...).
- ❖ Dodržovat stanovený dohodnutý postup při jakékoliv změně v klimatu třídy (nový žák, změna učitele, apod.).
- ❖ Spolupracovat s ostatními učiteli.

Využití témat prevence ve výuce

- ❖ Mezilidské vztahy, vztahy mezi členy rodiny, domov, soužití lidí i ve škole.
- ❖ Chová se obezřetně při setkání s neznámými lidmi, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná.
- ❖ Dokáže posoudit nesprávné chování a vysvětlí soužití lidí i správný postup nápravy.
- ❖ Dbá na dodržování správného chování v přírodě, aktivně se podílí na ochraně přírody a životního prostředí.
- ❖ Projevuje toleranci k odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům.
- ❖ Přiznává chybu, učí se domluvě na společném postupu.
- ❖ Rozšiřuje si poznatky o návykových látkách.
- ❖ Uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví.
- ❖ Zná svá práva a povinnosti žáka školy.
- ❖ Seznamuje se s demokratickými principy a diskutuje o nich.
- ❖ Seznamuje se s významnými sociálními problémy a nesnášenlivostí mezi lidmi.
- ❖ Dokáže vyjádřit a obhajovat svůj názor.
- ❖ Osvojí si základní předpoklady a dovednosti pro skupinová práce, hodnocení a přijetí druhých.
- ❖ Uvědomuje si své schopnosti a silné stránky.
- ❖ Utváří své pozitivní sebehodnocení.
- ❖ Zvyšujeme žákovo sebevědomí při neúspěchu.
- ❖ Učíme žáky naslouchat a respektovat názor druhých, nechat druhého domluvit.
- ❖ Využívá prvky tvořivosti při společném plnění úkolů.
- ❖ Reflektuje situaci druhých a adekvátně poskytuje pomoc.
- ❖ Radost ze společné činnosti a výsledku, vyjádření zájmu, základní pravidla spolupráce.
- ❖ Vyslechne a přijme pokyny učitele, vedoucího družstva.
- ❖ Dodržuje pravidla fair play.
- ❖ Rozděluje a přijímá úkoly v rámci sportovního družstva, sebehodnocení, ohled na slabšího.

Rozvíjení klíčových kompetencí

➤ **k učení** : učí se zhodnotit své výkony, učí se spontánně, klade si otázky a hledá na ně odpovědi, všímá si souvislostí mezi jevy, získané zkušenosti uplatňuje v praktických situacích

➤ **k řešení problémů** : všímá si dění a problémů, při řešení situací využívá logický postup, rozlišuje správná a chybná řešení

➤ **komunikativní** : vhodně formulovanými větami vyjádří myšlenky, sdělení, otázky a odpovědi, komunikuje bez ostychu s vrstevníky i s dospělými, učí se své pocity vyjadřovat řečí, gestem i dalšími prostředky

➤ **sociální a personální** : projevuje citlivost a ohleduplnost, rozpozná vhodné a nevhodné chování, vnímá nespravedlnost a agresivitu a učí se jim bránit, ve skupině spolupracuje, dokáže se prosadit i podřídit, přijmout kompromis, je schopen respektovat jiné, je tolerantní k odlišnostem mezi lidmi

➤ **činnostní, občanské a pracovní** : učí se plánovat, organizovat, řídit a hodnotit, odhaduje rizika svých nápadů, k úkolům přistupuje odpovědně, uvědomuje si svá práva i práva druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné prostředí

➤ **kompetence k trávení volného času** : rozvíjí schopnost aktivního trávení volného času, vytváří návyky pro udržení zdravého životního stylu, učí se říci ne na nevhodné aktivity, zvyšuje sebevědomí, prohlubuje sebereflexi, seberealizace, relaxace

6. Třídnické hodiny :

➤ **Úvodní aktivita** - zklidnění, naladění, aktivizace žáků

➤ **Hlavní aktivita** - řešení provozních záležitostí, seznamovací a tmelící aktivity, pravidla, konkrétní problémy, práce se vztahy, rozvoj specifických dovedností, projekty, prevence, diagnostika, zábava

➤ **Reflexe** - vyhodnocení, závěry

- ❖ Probíhají na I. i II. stupni (1.- 3. ročník podle potřeby, 4.- 9. ročník jedenkrát měsíčně ve stanoveném termínu, v případě potřeby častěji).
- ❖ Jejich cílem je vytvoření společného komunikačního a vztahového prostoru mezi dětmi ve třídě a třídním učitelem.
- ❖ Třídní učitelé se zaměřují na systematickou činnost rozvíjející pozitivní vztahy, vzájemný respekt a provádějí zpětnou vazbu.
- ❖ Posilují a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy, jsou ideálním prostorem k nastavení pravidel třídy.
- ❖ Hry pro stmelení kolektivu, hra jako prostředek k získání informací.
- ❖ Pravidelné řešení aktuálních problémů v klimatu třídy a školy.

➤ **Plán třídního učitele** – TU zapisuje do předepsaného formuláře náplň jednotlivých hodin a skutečnosti týkající se chování a vztahů mezi žáky

➤ **Pravidla třídy**

- ❖ Stanovení pravidel třídy na začátku školního roku a následná práce s nimi.
- ❖ Důsledné dodržování řádu školy.
- ❖ Pravidelná a důsledná kontrola ze strany všech vyučujících.

➤ **Schránka důvěry**

- ❖ Žáci jsou TU na začátku školního roku informováni o možnosti použití schránky důvěry a pravidlech jejího užívání.

7. Prevence ve školním životě mimo vyučování :

- ❖ Speciální program se nemůže odehrávat pouze ve třídách, ale měl by se stát přirozenou součástí života dětí v celé škole a ve všech činnostech, které škola pořádá a za které zodpovídá.
- ❖ Dění, které přesahuje rámec oficiální činnosti třídy např.: přestávky, dohledy - musí se zvýšenou intenzitou sledovat **riziková místa** (WC, chodby „za rohem“, zadní schodiště, školní bufet, zavřené dveře během přestávky, hřiště, šatny, šatny v tělocvičně, prostor v přístavbě, družina, přesuny z místa do místa, mimoškolní aktivity, adaptační pobyty, lyžařský výcvikový kurz, školy v přírodě, výlety, exkurze, vycházky, kulturní a vzdělávací akce.
- ❖ **POZOR!!!** Vstup do kyberprostoru z prostředí školy, zvážit možnost blokování některých internetových stránek, informovat žáky o rizicích sdělování osobních údajů, fotografií atd.
- ❖ Bufet a automaty v přízemí - zabránit sdružování žáků, náhodná kontrola, zda opravdu nakupují.
- ❖ Omezit přesuny žáků z patra do patra za účelem „návštěvy“ kamaráda anebo sourozence, „půjčení“ pomůcek atd.
- ❖ Důsledně dodržovat směny na obědy, hromadný odchod strážníků nejlépe pod dozorem vyučujícího, dohlížet na kontakty starších a mladších dětí čekajících na oběd.
- ❖ Po obědě budou žáci čekat na další výuku ve třídě nebo na odpočinkovém místě na chodbě (nerušit výuku v ostatních třídách).
- ❖ Důsledně kontrolovat prostor před kanceláří DDM Orion
- ❖ Pravidelně procházet šatny, dbát na pořádek a čistotu, dodržování „čisté“ a „špinavé“ zóny.
- ❖ Při přesunech do tělocvičny nebo sokolovny vyčkat na příchod vyučujícího a dbát jeho pokynů.
- ❖ Při přesunu do odborných učeben (jazyků, VV apod.) dbát na včasný odchod ze třídy, připomenout žákům, že nesmějí používat zadní schodiště, pohybovat se na něm, sedět na něm.
- ❖ Při přesunech na kulturní akce vyčkají žáci příchodu vyučujícího, přesunují se hromadně, v organizované skupině.
- ❖ Na jednodenních mimoškolních akcích dbát na včasné písemné informování rodičů a jejich písemný souhlas s účastí dítěte, případně písemný souhlas k rozchodu na určeném místě.
- ❖ Vícedenní akce se řídí speciálními předpisy pro danou akci.

8. Spolupráce s rodiči a zákonnými zástupci žáků :

- Navození atmosféry důvěry pro rodiče – získat je pro spolupráci, aby více využívali možnosti konzultací s TU, MP, VP, školním psychologem
- Pravidelné seznamování rodičů a veřejnosti s aktivitami školy, výsledky soutěží a olympiád, ale i bojem proti nežádoucím jevům (webové stránky školy, vitrina školy, Němčický zpravodaj, Němčice pod lupou, školní časopis Bonbónky)

- **Třídní schůzky** (stávající počet 4 schůzek za rok vyhovuje). Rodiče jsou zváni písemně prostřednictvím žákovských knížek. TS se skládá ze společné části (informace o dění ve třídě, plánovaných akcích apod.) a individuálních pohovorů. Rodiče žáků, kteří se nedostavili, musí být prokazatelně o prospěchu a chování svých dětí informováni (buď se dostaví do školy v náhradním dohodnutém termínu, nebo je jim odeslána písemná informace o prospěchu a chování, kterou podepsanou vrátí TU.)
O konání třídní schůzky si každý TU vede předepsaný záznamový arch, jehož součástí jsou podpisy rodičů a program TS.
- Pohovory s rodiči (využit k řešení výukového nebo výchovného problému, zúčastní se ho v dohodnutém termínu rodič i žák)
- Den otevřených dveří (koná se obvykle na podzim)
- Besídky tříd
- Školní jarmark
- Školní ples
- Zpívání u stromečku
- Adopce na dálku

9. Spolupráce s institucemi :

➤ Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány.

- **v resortu školství** : s pedagogicko - psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálními pedagogickými centry
- **v resortu zdravotnictví** : s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- **v resortu sociální péče** : s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou)
- případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany

DDM Orion, ZUŠ - nábor žáků do kroužků a zájmových útvarů

DDM Orion - tematické výlety

Sokol Němčice - nábor žáků (krasojízda apod.)

Městská knihovna - besedy ve škole a exkurze žáků do knihovny na pravidelné knihovnické lekce

Školní parlament - pravidelné vyhodnocování námětů ze schránky důvěry, vypisování soutěží mezi třídami, podíl na koordinaci celoškolských akcí

PPP a SPC Prostějov - vyšetření žáků s poruchami učení nebo chování

Školní **poradenské centrum**

MÚ Němčice - beseda se starostkou a členy zastupitelstva (Mgr. Krejčová a zástupci školního parlamentu)

NZDM a K – centrum z Prostějova - besedy a interaktivní pořady pro žáky

Mgr. Tesařová a Mgr. Žižlavská - logopedická poradna

Policie ČR - dopravní výchova, ukázky techniky, spolupráce při řešení závažných přestupků

Hasičský záchranný sbor - besedy pro žáky, ukázky techniky apod.

SVP Kroměříž - Mgr. Alena Butulová, supervize při sestavování školních programů zaměřených na prevenci

10. Seznam doporučené literatury

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.
- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M.(2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19.3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30.3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál. 20

11. Krizové telefonní a webové kontakty:

LINKA BEZPEČÍ

bezplatná z pevné linky i mobilu - anonymní, funguje nonstop : **116 111**

E-mail: **pomoc@linkabezpeci.cz** (odpovídáme do 3 pracovních dnů)

http://chat.linkabezpeci.cz

Provoz: Po+Út+Čt+So: 15,00 - 17,00 a 19,00 – 21,00 hod.

LINKA 116 000 funguje NONSTOP a ZDARMA

- pro metodiky prevence a pedagogické pracovníky, žáky, studenty i rodiče
- řeší otázky a nejasnosti týkající se každodenní práce a života ve škole:
  - vztahy ve třídě mezi žáky (šikana – její diagnostika, postup šetření, konzultace již učiněných kroků, následná práce se skupinou)
  - vztahy ve škole mezi pedagogy a žáky
  - jakéhokoli rizikové chování žáků (nerespektování pravidel, ubližování a agresivní jednání, drogy, sebepoškozování, sebevražedné tendence)
  - podezření či projevy domácího násilí, zneužívání, týrání, zanedbávání péče

INTERNET HELPLINE

poradna pro bezpečný internet (pomoc dětským obětem internetové kriminality)

Bezplatný telefon: **800 155 555** Provoz: NONSTOP

Web: <http://www.internethelpline.cz>

LINKA VZKAZ DOMŮ

pro děti a mládež na útěku či vyhozené z domu

Bezplatný telefon: **800 111 113** (dostupný z pevné sítě)

Mobil: **724 727 777** (běžné tarify operátorů) Provoz: Po - Ne: 8,00 - 22,00 hod.

PORADNA WEBU MINIMALIZACE ŠIKANY www.minimalizacesikany.cz

Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu www.Horka-linka.cz

Poradna E-Bezpeci - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu www.napisnam.cz

DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM - funguje nonstop : **241 484 149**
problem@дитеkrize.cz

RŮŽOVÁ LINKA PRO DĚTI - **272 736 263** ruzovalinka@centrum.cz

KRIZOVÁ LINKA K ŠIKANĚ - denně od 8 do 18 h
pevná linka : **286 881 059** mobil : **774 089 181**

PED. PSYCHOLOG. PORADNA Prostějov **582 345 139**
ppp-prostejov@volny.cz

POLICIE NĚMČICE n. H. **582 386 530** **POLICIE ČR 158**

www.anabell.cz komplexní služby v oblasti poruch příjmu potravy